

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що на сьогодні без вжиття дієвих заходів з боку держави подальший розвиток внутрішнього ринку державних запозичень та активізація населення на ньому не можливі. Удосконалення та розвитку потребує інструментарій внутрішнього ринку державних цінних паперів, який би враховував смаки різних груп інвесторів. Наприклад, громадян цікавлять індексовані, середньострокові та довгострокові фінансові інструменти. Крім того, кожен випуск має супроводжуватися активним інформаційним забезпеченням (друкована рекламна продукція, реклама на телебаченні та радіо та ін.), що сприятиме розміщенню цінних паперів. Гарною практикою є забезпечення кожного інвестора, за вимогою, скороченою версією основних умов вкладення коштів: цінна придбання, дохідність, умови виплати відсотків, дострокове погашення; погашення основної суми по закінченню строку та інше.

Важливою умовою розвитку внутрішнього ринку державних запозичень є забезпечення державними органами влади своєчасного і повного виконання своїх зобов'язань, пов'язаних з цінними паперами. Будь-яке порушення зобов'язань в даній сфері буде мати негативний вплив на довіру з боку населення. В результаті чого попит на державні

цінні папери у майбутньому може значно знизитися, що призведе до зростання вартості фінансування для уряду.

Отже, незважаючи на невеликий досвід залучення коштів населення до економіки України, потреба у використанні такого фінансового інструмента є, а подолання недоліків та вжиття запропонованих заходів дозволять налагодити роботу з державними внутрішніми позиками.

Література

1. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. №3480-IV.
2. Про випуск облігацій внутрішньої державної ощадної позики 1997 року: Постанова КМУ від 5.02.1997 р. №138.
3. Про випуск облігацій внутрішньої державної ощадної позики 1998 року: Постанова КМУ від 25.05.1998 р. №736.
4. Міщенко В.І., Жупанин В.В. Організація залучення заощаджень населення на основі випуску казначейських зобов'язань України / В.І. Міщенко, В.В. Жупанин // Фінанси України. – 2008. – №2. – С. 44–58.
5. Про випуск казначейських зобов'язань: Постанова КМУ від 10.01.2002 р. №15.
6. Про випуск казначейських зобов'язань: Постанова КМУ від 14.04.2009 р. № 362.

Н.С. МИСЛИЦЬКА,
здобувач, НДЕІ

Структурний аналіз конкурентного середовища економіки України

У статті проаналізовано конкурентний розвиток на основі дослідження структури товарних ринків України (в обсязі виробництва або реалізації) та динаміки її зміни як в цілому по країні, так і окремо за видами економічної діяльності, спеціалізацією, територіальною приналежністю. Запропоновано заходи підвищення ефективності державної конкурентної політики.

В статье проанализировано конкурентное развитие на основе исследования структуры товарных рынков Украины (в объеме производства или реализации) и динамики ее изменения как в целом по стране, так и отдельно по видам экономической деятельности, специализации, территориальной принадлежности. Предложены меры повышения эффективности государственной конкурентной политики.

In the article competition development is analysed on the basis of research of structure of commodity markets of Ukraine (in a production or realization volume) and dynamics of her change both on the whole on a country, and separately after the types of economic activity, specialization, territorial belonging. The measures of increase of efficiency of public competition policy are offered.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку і становлення економіки України все більше підприємств функціонують в умовах конкурентного ринкового середовища. Виникнення та існування конкурентних відносин можливе за умов наявності на ринку великої кількості виробників будь-якого конкретного продукту або ресурсу, свободи вибору господарської діяльності виробників, відповідності між попитом і пропозицією, грошового капіталу з подальшим перетворенням його у засоби виробництва, відсутності узгоджених обмежувальних дій між постачальниками та споживачами.

Питання захисту, підтримання і розвитку конкурентного середовища закладені в основу конкурентної політики держави, посилення дієвості якої набуває особливої значущості у зв'язку із наданням Україні статусу країни з ринковою економікою, вступом до СОТ і посиленням курсу інтеграції в європейський і світовий простір. Розробка науково обґрунтованих шляхів підвищення ефективності державної політики визначає необхідність аналізу стану економічної конкуренції в країні, динаміки й тенденції її розвитку. Вона передбачає, зокрема, визначення питомої ваги секторів, де створено ефективне конкурентне середовище та де конкуренція обмежена; з'ясування причин таких обмежень та шляхів їх усунення.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питання аналізу особливостей конкурентного середовища розглянуті в роботах М. Портера, А.А. Костусева, І.В. Князевої, В.Д. Лагутіна, І.О. Хоменко та інших. Проте ряд напрямів структурного аналізу економічної конкуренції вимагає додаткового розгляду з урахуванням сучасного стану економіки України.

Метою статті є аналіз структурних особливостей конкуренції на ринках різних типів, галузевої підпорядкованості та спеціалізації для підвищення ефективності відповідних складових державної конкурентної політики.

Виклад основного матеріалу. Позитивний ефект від конкуренції для економіки в цілому проявляється у підвищенні ефективності розподілу і перерозподілу обмежених ресурсів; досягненні високого рівня насиченості споживчого ринку товарами, послугами; стимулюванні розвитку малого і середнього бізнесу; обмеженні ролі держави в управлінні економічною і господарською діяльністю суб'єктів ринку; збільшенні кількості експортоспроможних галузей. Разом з тим конкурентний характер відносин обмежує передбачуваність економічної політики суб'єктів ринку; часто сприяє підвищенню долі тіньового сектору; створює умови встановлення ринкової влади крупних фірм [1]. Прагнення до економічної незалежності з одночасним намаганням конкурентів уникнути конкурентної боротьби породжує тенденцію до об'єднання зусиль, ресурсів, капіталу, економічної солідарності, що призводить до зміни конкурентної структури ринку або на олігопольну, або з ознаками домінування або на монополістичну.

Кожна з ринкових структур створює різні передумови для розвитку конкуренції. Проаналізуємо конкурентний розвиток на основі дослідження структури товарних ринків України (в обсязі виробництва або реалізації) та динаміки її зміни як в цілому по країні, так і окремо за видами економічної діяльності, спеціалізацією, територіальною приналежністю. Оцінимо також рівень ринкової концентрації, оскільки вона сприяє монополізму та обмеженню конкуренції.

Згідно з даними звітів Антимонопольного комітету України протягом 2005–2009 років більше половини продукції українських виробників було реалізовано на ринках з конкурентною структурою. Однак значною (в середньому 24%) залишається частка підприємств, що здійснюють свою діяльність на ринках з ознаками домінування. Позитивними змінами в економіці в зазначений період стало зменшення частки продукції, що виробляється в умовах монополізованих ринків (на 2,4% у 2009 році в порівнянні з 2005 роком). Збільшення частки ринків з ознаками «жорсткої» олігополії з 13,6 до 16,6% пояснюється швидкими темпами зростання виробництва у ряді таких галузей, як нафтопереробна, а також переходом до даної групи деяких важливих ринків у харчовій, хімічній промисловості, у машинобудуванні, на транспорті (рис. 1) [2].

Розглянемо структурні передумови конкуренції і тенденції їхнього розвитку в різних галузях та сферах національної економіки (табл. 1).

Так, протягом 2007–2008 років більше половини послуг у сфері транспорту та зв'язку надано підприємствами, що діють

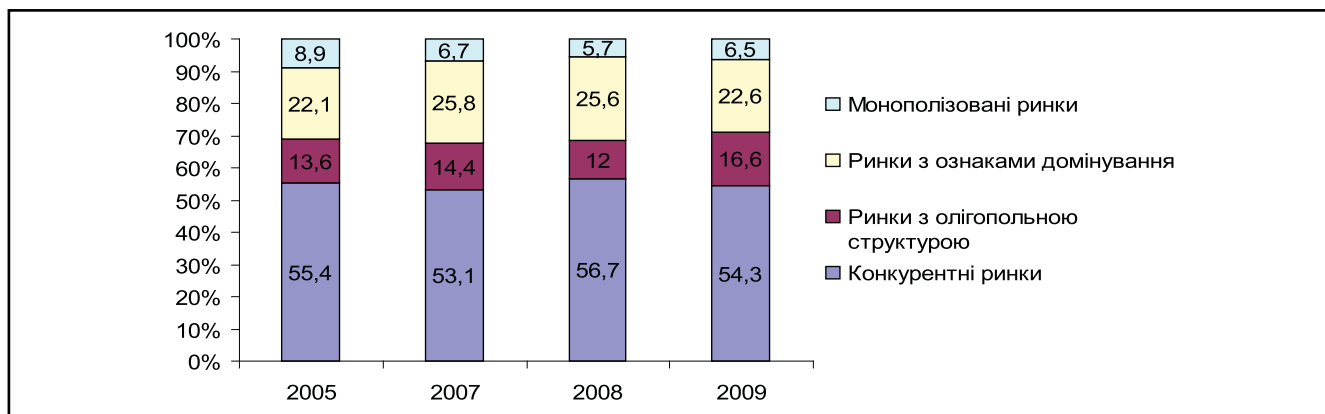

Рисунок 1. Співвідношення реалізації продукції на ринках з різними структурними передумовами конкуренції в 2005–2009 роках (побудовано автором на основі [2])

Таблиця 1. Структурні передумови конкуренції в окремих сферах економічної діяльності в Україні [3]

Сфери економічної діяльності	Частка в обсязі виробництва, % до загального							
	ринки з конкурентною структурою		олігопольні ринки		ринки з ознаками домінування		монополізовані ринки	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Торгівля і посередництво	90,2	83,8	2,8	1,4	5,5	14,7	1,5	0,1
Гірничо–металургійний комплекс	59,6	69,0	16,9	17,0	22,3	13,8	1,2	0,2
Агропромисловий комплекс	67,0	60,3	17,6	25,7	14,8	13,6	0,6	0,4
Машинобудування	55,0	41,4	16,1	27,8	28,9	30,8	0,0	0,0
Паливно–енергетичний комплекс	20,1	20,3	12,0	29,2	55,8	40,2	12,1	10,3
Транспорт і зв'язок	13,6	15,6	2,2	2,7	27,8	26,2	56,4	55,5
Економіка в цілому	53,1	56,7	14,4	12	25,8	25,6	5,7	6,5

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

на монополізованих ринках. Таке становище пов'язане насамперед із великою кількістю інфраструктурних послуг мереж, які утворюють ринки природних монополій. Найбільшу питому вагу в конкурентному секторі мала торгівля і посередництво, в олігопольному – підприємства паливно-енергетичного комплексу. Незважаючи на зростання кількості реалізованої продукції на ринках з конкурентною структурою в економіці в цілому, в ряді галузей спостерігалася негативна тенденція до скорочення їхньої питомої ваги в цьому секторі: агропромисловий комплекс – на 6,7%, машинобудування – на 13,6%, торгівля і посередництво – на 6,4%. Здебільшого такі зміни відбувалися за рахунок розширення олігопольного сектора, проте у торгівлі та посередництві одночасно спостерігалася зростання частки ринків з ознаками домінування.

Аналіз структури ринків за територіальною приналежністю виявляє досить істотні міжрегіональні відмінності (табл. 2).

Під час аналізу динаміки сукупного рівня концентрації промисловості виявлено суперечливі тенденції. З одного боку, частка 10 та 20 найбільших підприємств у обсязі реалізованої продукції в 2008 році зменшилася порівняно з 2005 роком, однак частка 50, 100, 150 та 200 помітно зросла (рис. 2 А, Б).

Зростання частки 200 найбільших підприємств у основних показниках свідчить про недостатній розвитку малого та середнього бізнесу у промисловості. Водночас спостерігається послаблення позицій найбільших підприємств, що, з точки зору конкуренції, як правило, означає перехід від абсолютної монополії або стану індивідуального домінування до більш сприятливої для елементів конкуренції олігопольної структури ринків.

Ринки з конкурентною структурою характерні для основних видів первинної продукції рослинництва, тваринництва

Таблиця 2. Міжрегіональні відмінності структурних передумов розвитку конкуренції [4]

Тип ринку	Питома вага ринків			
	максимальне значення		мінімальне значення	
	область	%	область	%
Конкурентні	Донецька	53,2	Чернівецька	21,9
Олігопольні	Полтавська	25,6	Рівненська	10,3
З ознаками домінування	Івано-Франківська	51,9	Донецька	8,8
Монополізовані	Херсонська	18,2	Львівська	5,2

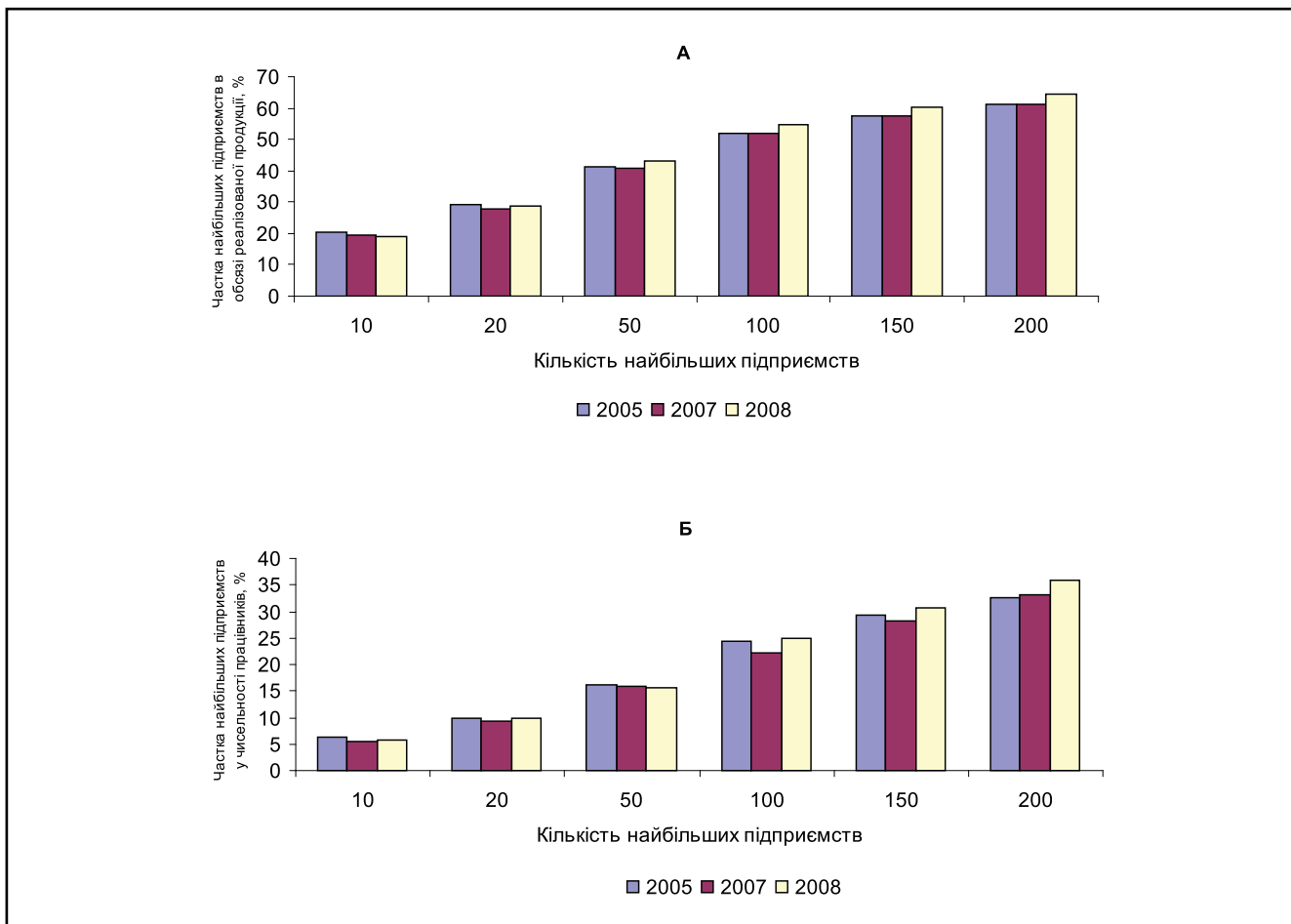

Рисунок 2. Сукупний рівень концентрації промисловості України у 2005–2008 роках (побудовано автором на основі [2])

(їх виробництво здійснюють майже 20 тисяч сільськогосподарських підприємств, а також понад 43 тисячі фермерських господарств, не враховуючи підсобних господарств населення). У легкій промисловості такими ринками є, зокрема, ринки текстильної продукції (понад 550 виробників в Україні), одягу (приблизно 2 тис. виробників), взуття (понад 400 виробників). Ринки з висококонкурентною структурою переважають у видавничій справі (майже 2,5 тис. виробників), в інших підгалузях поліграфічної промисловості (2,5 тисячі підприємств), будівництві (понад 24 тисячі підприємств), у більшості видів фінансової діяльності (майже 2,8 тис. установ), у сфері вантажних перевезень автотранспортом (діяльність здійснювали 6,4 тисяч підприємств), рекламної діяльності (понад 3000 підприємств), в оптовій торгівлі та в посередництві в торгівлі (понад 83 тис. підприємств) [4].

На ряді ринків із конкурентною структурою спостерігається підвищення рівня ринкової концентрації. Однак ця тенденція не завжди має однозначно антиконкурентний характер, оскільки в певних випадках пов'язана з поширенням нових, більш прогресивних форм господарювання, просування товарів, і призводить в кінцевому рахунку не до послаблення, а до загострення конкуренції [5].

Такі процеси мають місце, зокрема, на ринках послуг оптово-роздрібною торгівлі продовольчими та побутовими товарами, ще в 90-х роках ХХ ст. почали з'являтися такі нові сучасні форми організації торгівлі, як супермаркети та роздрібні торговельні мережі. Як свідчить світова практика, гостра конкуренція між роздрібними мережами починається, коли їхня частка в роздрібному товарообігу сягає 30 відсотків. У 2008 році оборот п'яти найбільших компаній на даному ринку (Fozzy Group, Metro Cash & Carry, «АТБ-Маркет», «Фуршет») становив 11% [6]. Враховуючи темпи зростання національних торговельних мереж, можна прогнозувати суттєве посилення конкуренції в роздрібній торгівлі протягом найближчих років з часткою роздрібних мереж в роздрібному товарообігу у 20-40 відсотків.

Підтримання сприятливих для конкуренції структурних параметрів товарних ринків за рахунок забезпечення їх відкритості, можливостей вільного входження та виходу з них є необхідною складовою державної конкурентної політики.

Загальнодержавними товарними ринками з олігопольною структурою (частка трьох найбільших підприємств перевищує 50%) [5] в Україні протягом останніх п'яти років є

ринки послуг зв'язку, паливних ресурсів і продуктів їх переробки та ін. (табл. 3). На регіональному рівні олігопольну структуру здебільшого мають ринки послуг з перероблення сільськогосподарської продукції.

У деяких випадках спостерігається посилення концентрації олігопольних ринків. Так, сукупна частка чотирьох найбільших виробників пива збільшилася з 88% у 2004 році до 97% – у 2007, сукупна частка двох найбільших операторів мобільного зв'язку – з 85% у 2006 році до 95% – у 2008 році.

Слід зазначити, що на більшості ринків з олігопольною структурою спостерігаються високі темпи зростання. Наприклад, обсяг послуг мобільного зв'язку за 2004–2008 роки збільшився в сім разів, виробництво цементу зросло на 40%, виробництво пива збільшилося на 64%, сигарет – на 19,2%. Значною мірою це пов'язано з поєднанням на олігопольних ринках досить гострої конкуренції між учасниками з перевагами масштабу виробництва.

У той же час на олігопольних ринках існує підвищений ризик антиконкурентних змов суб'єктів господарювання, які призводять до об'єднання декількох (або всіх) продавців даного товару для проведення єдиної збутової політики; призначення єдиної ціни всіма продавцями (покупцями) і (або) погоджена її зміна протягом досить тривалого періоду; регулювання квот випуску (закупівель); поділ ринку за територіальним принципом, колом клієнтів; погоджена участь у конкурсах, аукціонах, тендерах й ін. [8, 9].

За час дії Закону України «Про захист економічної конкуренції» [9] у період з 2000 по 2009 рік Антимонопольним комітетом України виявлено та припинено понад 1300 випадків антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання на олігопольних (регіональних і загальнодержавних) ринках паливно-енергетичного комплексу (світлик нафтопродуктів, зрідженого газу), агропромислового комплексу (хліба і хлібобулочних виробів, послуг із закупівлі м'яса, молока), пасажирських перевезень. Через це олігопольні ринки потребують підвищеної уваги з боку контролюючих органів за дотриманням конкурентного законодавства і, водночас, всебічної оцінки перспектив свого розвитку в кожній конкретній ситуації.

Ринки зі структурними ознаками індивідуального домінування на цей час є поширеними в Україні, зокрема у добувній промисловості (крім видобування вугілля, торфу та металевих руд), в окремих підгалузях машинобудування, хімічної

Таблиця 3. Характеристика загальнодержавних товарних ринків з олігопольною структурою у 2004–2008 роках (розроблено автором на основі [2, 4, 7])

Ринок	Кількість виробників товарів і послуг		Сумарна частка найбільших товаровиробників на ринку, %
	загальна	з них найбільших	
Ринок послуг мобільного зв'язку	4	2	90–95
Ринок коксу	13	3	42–51
Ринок моторних бензинів	7	3	66
Ринок пива	6	4	94–97
Ринок тютюнових виробів	22	3	Понад 75
		5	Понад 97
Ринок торфу	32	3	Понад 55

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

промисловості, в обробленні відходів, на водному транспорті. Через наявність певних бар'єрів входження (висока фондисткість, тривалі терміни окупності капіталовкладень, залежність від обмежених або зовнішніх джерел сировини, інфраструктури) на цих ринках спостерігається високий рівень ринкової концентрації. Зниження ринкової концентрації шляхом подрібнення підприємств, що займають домінуюче становище на ринках, як правило, є неможливим з технологічної точки зору або невиправданим – з економічної, оскільки здатне призвести до погіршення показників ефективності їхньої господарської діяльності внаслідок послаблення чи втрати ефекту масштабу виробництва. Тому на цей час головним завданням державної конкурентної політики на даних ринках є покращення їхньої структури за рахунок зменшення бар'єрів входження на них, стимулювання вступу нових суб'єктів господарювання та обмеження впливу конкуренції з боку імпорتنих товарів.

До монополізованих ринків, на яких діє один або практично один суб'єкт господарювання, у цей час в Україні належать, головним чином, ринки природних монополій та ринки, монополізація яких залежить від важелів системи державного антимонопольного регулювання. В цей час в Україні нараховується десять загальнодержавних та понад 2300 регіональних і локальних ринків природних монополій. Загальнодержавними ринками природних монополій є ринки послуг з передачі електричної енергії магістральними та міждержавними електричними мережами; об'єктів інфраструктури, що забезпечують рух залізничного транспорту загального користування; транспортування нафти і газу магістральними трубопроводами; послуг управління з аеронавігаційного обслуговування повітряних суден; універсальних послуг поштового зв'язку; послуг з надання в користування технічних засобів мовлення; послуг з користування радіорелейними і некомутованими.

Регіональні та локальні ринки послуг природних монополій утворюють насамперед ринки послуг з транспортування і розподілу електроенергії та газу місцевими мережами, послуг тепло- та водопостачання, місцевого телефонного зв'язку [4].

На відміну від монополізованих ринків, ринки природних монополій мають фактично повне обмеження входження на них нових суб'єктів господарювання. Винятком є випадки, коли мають місце інноваційні технологічні зміни. Прикладами є ринки електрозв'язку внаслідок розвитку технологій мобільного зв'язку або ринки теплопостачання у зв'язку з розвитком автономних систем опалення. Аналогічним чином обмеження конкуренції, що прямо або опосередковано впливають з владних рішень (наприклад, на ринках деяких платних послуг, пов'язаних із здійсненням функцій держави; у сферах діяльності, на яких обмеження кількості суб'єктів господарювання впливає з потреб безпеки людини, суспільства або держави), не можуть бути усунуті, доки існують причини, що їх породжують. Виходячи з наведеного, головною проблемою ринків з монопольною структурою є насам-

перед проблема ефективного державного регулювання, що має виступати як замітник конкурентного тиску.

Висновки

Проведений аналіз структурних особливостей конкуренції на ринках різних типів, галузевої підпорядкованості та спеціалізації показує, що протягом останніх років більше половини вітчизняної продукції, робіт, послуг було реалізовано на ринках з конкурентною структурою (торгівля і посередництво, гірничо-металургійний комплекс, АПК), третина у монопольному секторі (транспорт і зв'язок). Доволі значною є частка олігопольного сектору, для якого властивий підвищений ризик обмежень конкуренції (паливно-енергетичний комплекс, машинобудування). Забезпечення сприятливих для конкуренції структурних параметрів та розвитку конкурентних відносин на різних типах ринків можливе за умов проведення дієвої державної конкурентної політики, ефективність якої, на нашу думку, можна підвищити за рахунок проведення наступних заходів:

- 1) організація моніторингу економічних тенденцій і структурних змін на товарних ринках як загальнодержавного, так регіонального рівнів;

- 2) підвищення контролю за дотриманням антимонопольного законодавства (особливо в олігопольному секторі);

- 3) зменшення вхідних бар'єрів та стимулювання вступу нових суб'єктів на ринки (особливо для підприємств малого та середнього бізнесу);

- 4) науково обґрунтоване прогнозування монопольних тенденцій та узгоджених дій;

- 5) обмеження впливу конкуренції з боку імпорتنих товарів на загальнодержавних товарних ринках з конкурентною структурою;

- 6) створення організаційно-економічного механізму підтримки економічної конкуренції і обмеження монополістичних проявів в таких масштабах, що необхідні для стимулювання конкурентів до здійснення корисних підприємницьких ініціатив.

Література

1. Мисліцька Н.С. Конкуренція і монополія як сторони ринкової взаємодії // Збірник тез доповідей VII Міжнародної наук.-практич. інтернет-конференції «Розвиток України в XXI столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми». – Тернопіль, 2010. Секція 1–3. – С. 61–63.

2. Звіти Антимонопольного комітету України за 2004–2009 роки // www.atmc.gov.ua

3. Хоменко І.О., Башманова З.Г. Конкуренція як основний елемент ринкової економіки // Вісник Чернігівського державного університету. – 2009. – №35. – С. 27.

4. Конкуренція в Україні: Аналітична доповідь щодо стану, тенденцій і проблем розвитку економічної конкуренції в Україні у 2000–2005 роках. – К.: Антимонопольний комітет України, Центр комплексних досліджень з питань антимонопольної політики, ДУ «Інститут економіки та прогнозування» НАН України, 2006. – 37 с.

5. Костусев А. А. Конкурентная политика в Украине. Монографія. – К.: КНЭУ, 2004. – 210 с.
6. Дідківська Л. Роль споживача в конкурентних відносинах у контексті сучасного розвитку // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2009. – №2. – С. 19.
7. Державний комітет статистики України // www.ukrstat.gov.ua

8. Князева И.В. Антимонопольная политика в России. – М.: Омега-Л, 2006. – 526 с.
9. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. №2210–III зі змінами і доповненнями // zakon.rada.gov.ua
10. Узгоджені дії проти картелів // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2009. – №2. – С. 53.

О.Ю. ПАЛЕХА,
аспірантка, Європейський університет

Аналіз формування системи взаємодії операторів ринку в управлінні якістю туристичного продукту

У даній статті досліджуються питання взаємодії основних учасників створення туристичного продукту, розглянуто функції основних суб'єктів туристичного ринку; наведено механізм взаємодії всіх операторів ринку.

В данной статье исследуются вопросы взаимодействия основных участников создания туристического продукта, рассмотрены функции основных субъектов туристического рынка; приведен механизм взаимодействия всех операторов рынка.

This article investigates the cooperation of tourism product suppliers, the main functions of tourism suppliers are considered, the mechanism of cooperation of all tourism suppliers is given.

Постановка проблеми. На початку XXI століття туризм став одним із головних секторів світової економіки. Більш того, статистика переконливо засвідчує, що сьогодні туризм у всьому світі є однією з найбільш високодохідних галузей господарювання, яка в сучасних умовах постійно й динамічно розвивається, сприяючи вирішенню цілого комплексу життєво важливих соціально-економічних проблем.

Щорічно у світі здійснюється понад 800 млн. туристичних подорожей (стійкою є тенденція до збільшення їхньої кількості), понад 52% з яких – у межах Європи. Частка туризму у світовому експорті товарів і послуг становить близько 13%, а в країнах ЄС – 14%. Туризм формує 8% сукупного ВВП країн ЄС і забезпечує близько 11% їхнього економічного зростання. Кількість робочих місць у туристичній індустрії країн ЄС становить близько 12% від загальної чисельності зайнятих [1]. Але послуги подорожуючим надають також такі ключові галузі, як транспорт, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання, торгівля тощо.

На сьогодні процес створення туристичного продукту характеризується відсутністю системного підходу до розгляду проблем розвитку туризму. Так, суб'єкти галузі, які беруть участь у створенні туристичного продукту, розглядаються поза пер-

спективами розвитку індустрії туризму в структурі економіки регіонів та поза особливостями та перспективами розвитку індустрії туризму України на фоні міжнародного туризму.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. В останні роки в Україні зростає увага вчених і фахівців туристичної галузі до проблем розвитку туризму, формування складових туристичної індустрії тощо. Питання історії виникнення та подальшого функціонування туристичної галузі розглядалися у праця В. Антонова–Саратовського, В.І. Бурчакова, В.Г. Герасименка, Т.А. Дьорової, О.І. Лугової, П.М. Слободяна, Д.А. Степанкова, В.К. Федорченка та інших авторів. Питанням класифікації учасників процесу створення туристичного продукту займалися вчені ряду країн. Дослідження питання складових туристичного продукту, їх класифікації, принципів функціонування займалися багато вчених, серед яких О.А. Агеева, Д.Н. Акуленок, М.М. Васильєва, А.Д. Чудновський, О.О. Любіцева, Ю.Ф. Волкова.

Мета статті – дослідити питання взаємодії основних учасників створення туристичного продукту, розглянути функції основних суб'єктів туристичного ринку; навести механізм взаємодії всіх операторів ринку.

Виклад основного матеріалу. Туризм є каталізатором, що спричиняє як активний розвиток окремих галузей економіки, так і соціально-економічний розвиток країни в цілому. Туристична галузь набуває дедалі більшого значення для розвитку економіки та соціальної сфери і в Україні. Останнім часом відбуваються серйозні позитивні зміни: розробляються нові маршрути, розвивається готельна інфраструктура, підвищується рівень обслуговування туристів і поліпшується відвідуваність туристичних об'єктів. Туристично-рекреаційні можливості України викликають велику зацікавленість у представників міжнародної туристичної індустрії. Ця галузь також підтримує національні традиції, стимулює розвиток народних промислів, відродження рецептів приготування смачних страв, вимагає збереження природи й створення сприятливих соціальних умов для свого функціонування.